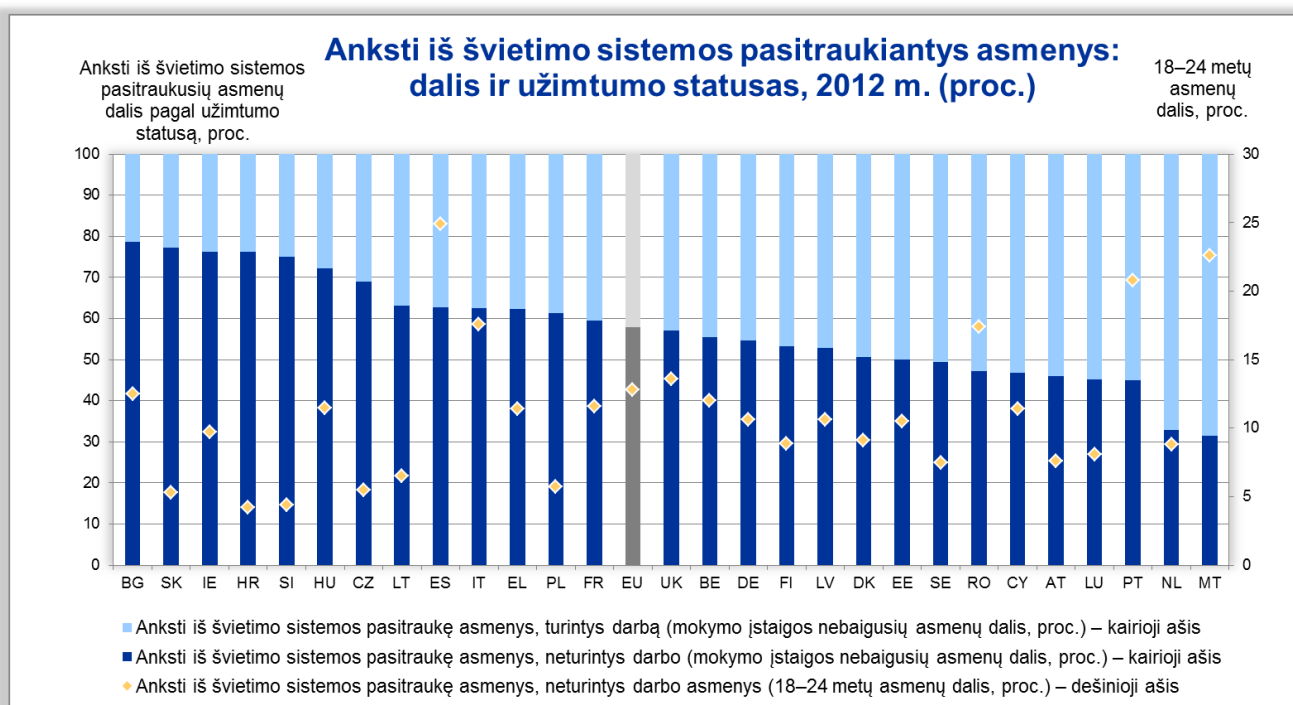

INFORMACINIS PRANEŠIMAS

Kaip išlaikyti jaunuolius (profesiniame) mokyme?

Labai daug jaunuolių per anksti palieka mokymo (įskaitant profesinio mokymo) įstaigas. Iš švietimo sistemos pasitraukusiems ir mokymo įstaigos nebaigusiems asmenims kyla didesnis pavojus tapti ilgalaikiais bedarbiais, patirti skurdą, įsivelti į nusikalstamą veiklą. Jie Europos ekonomikai atsieina 1,25 proc. BVP. Ar galima šį reiškinį sustabdyti?

Šaltinis: Eurostatas, *Darbo jėgos tyrimas* (informacija gauta 2013 m. lapkričio 5 d.).

Kas yra anksti iš švietimo sistemos pasitraukiantys asmenys (angl. early leavers)?

Pagal turimus duomenis pasitraukimo iš švietimo sistemos nebaigus mokymo įstaigos rodiklį tarp ES šalių tiksliai palyginti negalima.

- Ne visose šalyse privalomo ugdymo trukmė yra vienoda, ji svyruoja nuo 15 iki 18 metų.
- Lygindamos skirtingų šalių duomenis, nacionalinės statistikos tarnybos vadovaujasi Eurostato apibrėžtimi (18–24 metų jaunuoliai,

baigę tik Tarptautinio standartizuoto švietimo klasifikatoriaus (ISCED) 2 ir 3C lygius, kurie neturi jokios kitos kvalifikacijos ir keturias pastarąsias savaites nelankė jokios švietimo ir mokymo įstaigos). Įvairiose valstybėse ankstyvasis pasitraukimas iš švietimo sistemos ir mokymo įstaigos nebaigimas apibūdinami skirtingomis sąvokomis ir apibrėžimais.

- Neatitikimų gali pasitaikyti ir toje pačioje šalyje. Pavyzdžiui, pameistrystis vienu atveju gali būti laikomas besimokančiu asmeniu, kitu atveju – darbuotoju.

- Kai kuriose valstybėse asmenys, nebaigę profesinio mokymo programos, gali būti laikomi mokymo įstaigos nebaigusiais asmenimis, net jei pradėjo mokytis pagal kitą programą.
- Iš turimų statistinių duomenų neaišku, ar švietimo ir mokymo įstaigų nebaigę jaunuoliai į jas grįžta šiek tiek vėliau, ar tik suaugę.
- Profesinio mokymo struktūra gali lemti tai, kaip skaičiuojami anksti iš švietimo sistemos pasitraukę ir mokymo įstaigos nebaigę asmenys ⁽¹⁾.
- Europos statistiniuose duomenyse profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo įstaigų nebaigę asmenys neatskiriami, nors kai kurios nacionalinės statistikos tarnybos tai daro.

Geriausiai visoje Europoje nustatytos asmenų, kurie labiausiai tikėtina, kad nebaigs mokymo įstaigų, **socialinės ypatybės**. Mokymo įstaigos nebaigę asmenys dažniausiai būna vyrai, žemesnio socialinio ir ekonominio statuso, priklausantys pažeidžiamoms socialinėms grupėms (pvz., migrantų), arba mokymosi sunkumų patiriantys asmenys.

Profesinis mokymas siūlo platų mokymo programų pasirinkimą ir bando pritraukti mokinius, pirmenybę teikiančius neakademiniam mokymuisi. Todėl jis gali padėti mokymo įstaigos nebaigusiems asmenims grįžti mokytis. Tačiau būtent dėl profesinio mokymo (toliau – PM) sistemos, į kurią, kitaip nei į bendrąjį ugdymą, įtrauktos mokymosi sunkumų turintiems asmenims pritaikytos programos, įvairovės ir didesnės įtraukties, gali padaugėti mokymo įstaigos nebaigusių asmenų. Iš esmės panašių bendrojo lavinimo įstaigose besimokančių asmenų ir labai skirtingų profesinio mokymo įstaigose besimokančių asmenų palyginimas gali būti klaidingas.

Kodėl jaunuoliai pasitraukia iš PM sistemos?

Priežastis yra ne viena. Kartais jaunuoliai jau pradėję mokytis supranta, kad jų pasirinkimas

nebuvo teisingas, programos pobūdis arba lygis jų netenkina, arba kyla kitos priežastys, ir jie mokymo programos nebaigia. Atsidūrusiems tokioje situacijoje reikia patarimo, kaip elgtis toliau. Jo negavus, net ir laikinos kliūtys gali lemti sprendimą nutraukti mokymąsi.

Iš tiesų **darbo rinkos ypatumai** gali įvairiai koreguoti ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygį. Jei būtų daug darbo vietų, kurioms užtenka žemos kvalifikacijos, sprendimas nebaigti mokymo įstaigos ekonominiu požiūriu turėtų prasmę. Tačiau tokie darbai pasitaiko vis rečiau ⁽²⁾. Be to, per dabartinę krizę žmonės, turintys žemą kvalifikaciją, labiau rizikuoja likti be darbo ⁽³⁾.

Turinčių kvalifikaciją asmenų darbo užmokestis nebūtinai daug didesnis, nei jos neturinčių ⁽⁴⁾. Augančiame paslaugų sektoriuje darbai yra mažiau reguliuojami, todėl PM kvalifikacija turi nedidelę įtaką įsidarbinant. Darbdaviai gali pasiūlyti pameistriams darbą jiems dar nebaigus mokymosi arba žmonės gali tiesiog nebaigti profesinio mokymo programos ir emigruoti, jei nekvalifikuotas darbas užsienyje bus ekonomiškai naudingesnis nei kvalifikuotas darbas namie.

Kokių priemonių šalys imasi?

- *Cedefop* nustatė, kad informacijos apie tai, ar šalims pavyksta išlaikyti studentus profesinio mokymo programose, nepakanka. Kai kurios valstybės, pvz., Nyderlandai, registruoja besimokančius asmenis ir atidžiai juos stebi, tačiau daugelis šalių tokių duomenų nerenka.
- Kelios šalys pradėjo įgyvendinti jungiamąsias programas (angl. bridge programmes), kurių vienas pagrindinių ypatumų – karjeros valdymo įgūdžiai. Turėdami tokių įgūdžių jaunuoliai lengviau įgyja arba atnaujina bendrąsias kompetencijas. Kartu su bendrųjų kompetencijų formavimu, praktika darbo vietoje, konsultavimu ir kuravimu, jungiamosiomis programomis kuriami priemonių „paketai“, kuriais siekiama sumažinti iš mokymo įstaigų pasitraukusių

⁽²⁾ Kvalifikacijos poreikių prognozė.

⁽³⁾ 2013 m. spalio mėn. informacinis pranešimas.

⁽⁴⁾ Čekijoje, Lenkijoje ir Slovakijoje, kur kvalifikacijos turintys asmenys gauna didesnę darbo užmokestį, taip pat užregistruotas didelis turinčių tokią kvalifikaciją užimtumas. Latvijoje, tai pačiai profesijai būdinga ir didelė paklausa, ir didelis nedarbas; tai gali lemti nedidelį atlyginimą.

⁽¹⁾ Vokietijoje ir Austrijoje prieš pameistrystę atliekama mokomoji praktika, o Norvegijoje mokomoji praktika prasideda gavus mokyklinį išsilavinimą. Todėl Norvegijoje mokomosios praktikos neradę asmenys laikomi mokymo įstaigos nebaigusiais asmenimis.

asmenų skaičių. Taip pat stiprinamos sąsajos tarp formaliojo ir neformaliojo mokymo ir (arba) savišvietos (patvirtinimas), programos pradžioje gali būti atliekamas mokinių įgūdžių vertinimas ir neformaliojo mokymosi arba savišvietos rezultatų patvirtinimas.

- Siekdamas padėti jaunimui pasirinkti tinkamą mokymosi bei karjeros kryptį, šalys į privalomojo mokymo programas pradėjo integruoti trumpas stažuotes, skirtas susipažinti su konkrečiu darbu, karjeros valdymo gebėjimų ugdymą bei stiprinti profesinį orientavimą. Daugelis valstybių, įgyvendindamos savo PM programas, taip pat aktyviau vykdo profesinį orientavimą, konsultavimą ir teikia įvairių specialistų (mokytojų grupių, konsultantų, psichologų, socialinių darbuotojų ir pan.) pagalbą.

1 langelis. **Priemonių, padedančių mokymo įstaigos nebaigusiams asmenims įgyti kvalifikaciją, pavyzdžiai**

Prancūzijoje, be atskirų priemonių, kurių buvo imtasi siekiant mažinti mokymo įstaigos nebaigusiu asmenų skaičių, pagal naująjį 2013 m. liepos mėn. priimtą Prancūzijos švietimo teisės aktą, valstybė privalo sudaryti sąlygas kiekvienam jaunuoliui studijuoti, kol jis įgis ISCED 3 lygio kvalifikaciją. Nebaigę švietimo įstaigų bei neįgiję kvalifikacijos asmenys dabar turi teisę į diferencijuotą mokymą.

Lietuvoje, iš dalies pakeitus teisės aktus, jaunuoliams iki 29 metų buvo suteikta teisė gauti paramą, mokant subsidijas darbdaviams. Taip bedarbiai gauna darbą ir mokymą, o darbdaviai – mokesčių paskatas. Skatinant studentus likti PM įstaigoje, jiems mokamos stipendijos. Lietuvoje taip pat akcentuojama rezultatų patvirtinimo svarba: formaliojo profesinio mokymo srityje pripažįstamas praktinis mokymas darbo vietoje, o ankstesnė savišvieta arba patirtis gali padėti gauti PM kvalifikaciją.

Čekijoje kai kurios įmonės sudaro partnerystę su mokymo įstaigomis ir siūlo besimokantiems asmenims finansinę paramą. Šie, pasirašę tam tikro laikotarpio sutartį su įmone, gali gauti jų kvalifikacijos lygį atitinkantį darbą. Tokia galimybė siūloma tik sėkmingai mokymo programą baigusiams asmenims.

- Alternatyvios PM kryptys iš mokymo įstaigos pasitraukusiems ar rizikuojantiems jos nebaigti asmenims suteikia daugiau pasirinkimo galimybių. Kai kuriais atvejais šios alternatyvos, pradžioje sukurtos kaip išskirtinės arba „saugumo“ priemonės, dabar įtrauktos į PM srities teisės aktus arba Jaunimo garantijų iniciatyvą (pvz., Austrijoje).
- Daugelis šalių skiria ypatingą dėmesį PM programose besimokantiems asmenims iš migrantų šeimų ir, be kitų bendrųjų kompetencijų ir profesinių įgūdžių, pabrėžia kalbų mokymosi svarbą.
- Beveik visos šalys ėmėsi veiksmų ir suskirstė PM programas į modulius, kad besimokantys asmenys galėtų lanksčiau įgyti kvalifikaciją. Vis dėlto, dalinės kvalifikacijos vertė darbo rinkoje ne visada aiški.
- Siekiant pritraukti jaunuolius, kurie kitu atveju nebetęstų mokymosi, sukurtos arba iš dalies pakeistos mokymosi darbo vietoje arba pameistrystės schemos (pvz., Ispanijoje ir Kipre). Taip pat siūloma pagalba, derinant įmonių ir besimokančių asmenų poreikius (pvz., Jungtinėje Karalystėje).
- Srityse, kuriose jaučiama įgūdžių stoka, kai kurios šalys siūlo finansines paskatas, kad besimokantys asmenys liktų PM programose, arba sieja tokias paskatas su besimokančių asmenų lankomumu ir pažangumu (pvz., Vengrijoje ir Lietuvoje).

Gairės politikos kūrėjams

Išlaikyti žmones (profesiniame) mokyme nėra vien pačios PM sistemos problema. Tam įtakos turi platesnės darbo rinkos ir socialinės gerovės problemos: pradinio darbo užmokesčio politika, darbdavių dalyvavimas, galimybės įgyti profesiją, kvalifikacijos vertės suvokimas ir mokiniams teikiamų profesinio orientavimo paslaugų įvairovė.

Įmonių sudominimas

Vienas iš PM programų patrauklumo jauniems žmonėms didinimo būdų – užtikrinti absolventams darbo perspektyvas. Todėl daugelis šalių siūlo darbdaviams finansines paskatas, kad šie kurtų mokymo vietas. Tokios paskatos gali būti subsidijos

pameistrui užmokesčiui arba darbdaviui tenkančio socialinio draudimo mokesčio daliai padengti, taip pat mokesčių lengvatos arba šių paskatų derinys.

Politikos formuotojai taip pat gali skatinti profesinių mokyklų ir įmonių partnerystes. Vietos ir regioninės valdžios institucijos turėtų atidžiai stebėti finansinių priemonių ir partnerysčių veiksmingumą. Svarbu, kad visos priemonės būtų lengvai įgyvendinamos: darbdaviai nurodo, kad teikiant mokymą biurokratizmas atgraso labiau nei išlaidos.

Profesijos mokytojams ir pameistrystės meistrams taip pat reikalingos paramos struktūros, kurios padėtų jiems veiksmingai dirbti su jaunais asmenimis, kuriems reikalinga individuali pagalba.

Kvalifikacijos vertė

Tam, kad pasitelkus alternatyvias priemones ar Jaunimo garantijos schemas įgyta kvalifikacija būtų naudinga besimokantiems asmenims, ji privalo būti vertinga darbdaviams bei (kitoms) švietimo institucijoms. Pameistrystės ir panašios mokymosi darbo vietoje schemas turėtų padėti įgyti kvalifikaciją, įtrauktą į **nacionalinę kvalifikacijų sandarą** – nesvarbu, ar jos susijusios su aktyvios darbo rinkos priemonėmis, ar su formalioju profesiniu mokymu.

Kokybės užtikrinimas

Nors PM sistema negali garantuoti darbo vietos, ji privalo užtikrinti bent tai, kad suteikta kvalifikacija būtų pripažįstama darbo rinkoje. O tam svarbu, kad kvalifikacija garantuotų mokymosi rezultatų kokybę. Todėl, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, mokyklinėse PM ir pameistrystės schemose reikėtų įdiegti išsamų kokybės modelį ir nustatyti **aiškius veiklos rezultatų rodiklius**. Pavyzdžiui, Suomijoje tam tikra mokykloms skiriamos finansinės paramos dalis priklauso nuo sėkmingo programų baigimo rodiklio. Kai kurios šalys taip pat teikia įmonėms premijas už kokybišką mokymą.

Rezultatų patvirtinimas

Neformaliojo mokymosi ir savišvietos patvirtinimas gali padėti žmonėms įgyti PM kvalifikaciją, o tai ne tik palengvina darbo paiešką, bet ir atveria naujų švietimo galimybių. Portugalija, taikydama rezultatų patvirtinimo sistemą, pasiekė puikių rezultatų mažindama didelį iš švietimo pasitraukusių asmenų skaičių.

Įrodyta, kad PM, užimtumas ir socialinė politika turi papildyti vieni kitus. Nacionalinė politika nustato bendradarbiavimo rėmus, tačiau norint, kad kuo daugiau jaunuolių įgytų tinkamą kvalifikaciją, būtinas bendradarbiavimas **regioniniu ir vietos lygmeniu**, kur stiprios švietimo ir mokymo sektoriaus, socialinių partnerių, užimtumo tarnybų, jaunimo ir socialinių darbuotojų partnerystės gali paremti besimokančius asmenis, profesines mokyklas ir įmones.

Cedefop stebi pažangą siekiant Briugės komunikato dėl glaudesnio Europos bendradarbiavimo profesinio mokymo srityje tikslų. Kita ataskaita turi būti pateikta 2014 m. Ši informacija parengta remiantis tinklo ReferNet straipsniais apie iš PM įstaigų pasitraukusius asmenis (netrukus pasirodys) ir informacija apie Briugės komunikatą.

CEDEFOP

Europos profesinio mokymo
plėtros centras

Informacinis pranešimas – 9084 LT

Kat. Nr.: TI-BB-13-010-LT-N

ISBN 978-92-896-1430-6, doi: 10.2801/54072

Copyright © Europos profesinio mokymo plėtros centras (Cedefop),
2013 m.

Visos teisės priklauso autoriui.

Informaciniai pranešimai skelbiami anglų, italų, ispanų, prancūzų, graikų, lenkų, portugalų ir vokiečių, kalbomis bei ES Tarybai pirmininkaujančios valstybės kalba. Norėdami užsiprenumeruoti, susisiekite su mumis elektroniniu paštu:
briefingnotes@cedefop.europa.eu

Kiti informaciniai pranešimai ir Cedefop leidiniai paskelbti čia:
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Graikija
Europe 123, Thessaloniki, Graikija
Tel. +30 2310490111, Faksas +30 2310490020
E. paštas: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu